

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Roidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 10

Oktober

1912

Aegumine kriminaalseaduste järele.

A. Pallas.

Üleüldiselt tuntud on nõudmiseasjade 10-aastane aegumine (давность). Süüteo-asjades ei ole aegumisetähtsuse aeg mitte nii ühtlane ega tema väljaarwamine mitte nii lihtne. Aegumise alus, s. o. põhjus, mispärast ta tsiviil- ja kriminaalseadustes sisse on seatud, ei ole ka mitte täieste ühesugune. Kodanlikes õiguses on aegumise põhjus ja siht lühedalt järgmised: seadus tahab sellega selgufeta wahetorra wõlauskaja ja wõlglaste wahel lõpetada. Sellega tahtleb ta wõlglast: ei wõi teda ju sundida otsata laua selle peale ootama, et tema täest nõudma hakataks, ega nõudmise ümberlükkamiseks kõiki tõendusj alal hoidma. Aeg raskendab üleüldse igasugust tõestamist: tunnistajatel ununeb paljugi meelest, kirjeldatud tunnistused wõiwad kaduma minna jne. Aegumise sisseseadmisega teeb seadus seda, et ajajooks ise ükskord igasuguse selgufeta wahetorra lõpetab.

Kriminal-õiguses on aegumise alus wähe teisitsugune: On inimene korra mingi kuriteo korra saanud, aga peale selle kauema aja jooksul ennast täieste korralikult ülewalpidanud, siis wõib oletada, et see tegu tema elus juhtumine oli, millele tema iseloomus mitte põhja ei ole; wõib loota, et see juhtumine enam ei kordu. Wida suurem kuritegu on, seda enam tunnistab see, et inimene

enam ritatud on, et ta teise õigust, elu, isikupuutumast austada ei mõista. Mida raskem kuritegu, seda kaue- mine on see inimesel enesel kui ka teistel meeles. Selle- pärast on ka kriminaalseaduses mitu aegumise-tähtaega — kuuest kuust kuni kümne aastani. Mis tõenduste kadu- mise kohta nõudmiseasjades öeldud, see maksab ka süü- teo-asjade kohta.

Laiematele hulladele on süüteo-asjade aegumine vähe tuntud. Teatakse harilikult ainult kümne-aastasest aegumisest, aga aegumise tingimistest saadakse harilikult waleste aru. Nende riidade siht on seadusi ette tuua, mis aegumisesse puutuvad, ja neid võimalikult selgi- tada. Teadmatust selles asjas võib küll enam seaduse selgitusega kui huwitusepuudusega seletada. Olugi et aegumine nõudmiseasjades igapähele lähemal ja täht- sam on, siiski on ka paljudele süüteo-asjade aegumine suure tähtsusega, iseäranis neis süütegudes, mis rahu- kohtu alla käiwad, s. o. üleüldse neis süütegudes, mille eest wähemad karistused määratakse, nagu türm, arest ja noomituse.

Kriminaal-õiguses tuntakse kaheksa aegumist: süü- distamise aegumist ja nuhtluse aegumist. Esimene tähen- dab, et peale teatud aja süüdlane wastutusest wabaks saab, ehk kuigi ta wastutusele wõetakse, siis ta aegumise põhjal nuhtlusest wabastatakse. Teine, nuhtluse aegu- mine, tähendab, et süüdlane, kellele nuhtlus kohtu poolt on määratud, aga mingisugusel põhjusel täide pole saa- detud, seaduses selle ehk teise kuriteo kohta määratud aja järele nuhtlusest wabaks saab.

Wenemaa kaela-kohtu-seadus tunneb nendest kahest ainult esimest, s. o. süüdistamise aegumist. Sellepärast, kui kohus asja kohta korra otsuse on teinud ja otsus seadusejõusse saanud (s. o. kui alama kohtu otsuse peale teatud tähtaja jooksul edasi ei ole kaebatud, ehk kui kas- satsioonikohus edasikaebtuse tähelepanemata jätab), siis ei wabasta ükski tähtaeg süüdlast nuhtlusest, kuigi koh- tuotsus kauemat aega täide saatmata peaks jääma.

Süüdistuse aegumine kujuneb meie kriminaalseaduste

järele järgmiselt: Nuhtluseseaduse § 158 ütleb: Aegumise põhjal saadakse nuhtlusest wabaks, 1) kui mingisuguse kuriteo kordasaatmise ajast, mille eest seaduses sunnitööle ehk asumisele saatmine on määratud, k ü m m e aastat mööda on läinud, ja kui terve selle aja jooksul kuritegu awalikuks pole tulnud, s. o. kui selles asjas mingisugust järelekuulamist ega uurimist, ülesandmist ega kaebust pole olnud . . . , ehk kui sellesama aja jooksul, s. o. täie kümne aasta jooksul kuriteo kordasaatmisest, süüdlane, uurimise peate waatamata, awalikuks pole tulnud.

§ 158. 1. jagu puutub küll kõige pealt nende kuritegude aegumisesse, mille eest seadus sunnitöö ehk asumise määrab. Tähtajaks on siin kümne aastat. Allpool toome tähtajad, mis teistesse kuritegudesse puutuvad. Aga selles paragrahwis tähendatud tingimised on ühised, üleüldised: 1) kuriteo mitte-awalikuksjaamine teatud aja jooksul ja 2) süüdlase mitte-awalikustulemine sellesama aja jooksul, kuigi kuritegu ise awalikuks on saanud ja uurimine ette wõetud. Ühest tähendatud tingimisest on küllalt, et süüdlane nuhtlusest wabaks saab. Tähtis on, kuidas nendest tingimistest aru saada.

Mis tähendab, et kuritegu teatud aja jooksul awalikuks pole tulnud? Wastus on järgmine: kui rahukohtunik, kohtu-uurija ega politsei määratud aja jooksul asiast teada pole saanud, siis loeb seadus asja mitte-awalikuks. Aga kui asi juba korra uurimise alla on wõetud, ehk uurimine pärast küll ära lõpetatakse, siis on aegumine murtud, s. o. kuritegu arwatakse uurimise algusest saadik awalikuks ja selleks ta jääbki. Kuriteost peab aga just sellele kohtule teada antud olema, kelle alla ta käib. Näituseks ei murra mõrtsukatööst rahukohtunikule teada-andmine weel aegumist; sellest oleks ringkonnakohtule ehk kohtu-uurijale pidanud teatama. Sündmuse kohta protokollide tegemine ei murra ka weel aegumist; asi peab sellekohasele kohtule edasi antama. Allpool tuleme weel kord selle küsimuse juurde tagasi, nimelt nende süütegude asjus, mis ainult era-

inimeste taebtusel wõiwad algada, nagu teotamine, laimamine j. m. j. Olgugi et kuritegu täieste awalik on, et seda paljud inimesed teadwad, kui ta aga kohtutele teadmataks jääb, on ta mitteawalik, ja süüdlane pääseb aegumise põhjal nuhtlusest. Kui aga kuriteo fakt awalikuks tuleb — nii on see kaugelt suuremas osas juhtumistes — siis wõib süüdlast ainult teine seaduse poolt määratud tingimine nuhtlusest päästa: et süüdlane ise awalikuks ei saaks.

Kudas seda mõista, et süüdlane awalikuks pole tulnud? See ei tähenda mitte seda, et teda pole üles leitud. Aegumiseks on tarwilik, et süüdistus teatud, kindlaste äramääratud isiku wastu sihitud ei ole, et teda mitte wastutusele ei wõeta. Kahtlus üffi ei murra weel aegumist, mitte ka awalik arwamine, paljude inimeste teadmine. On aga kurjategija wastu nii kindlaid tunnistusi leitud, et teda wastutusele tahetakse wõtta, siis on aegumine murtud, kuigi ta ära põgeneb ja teda mitmekümne aasta jooksul üles ei leita. Kui teda kõige selle aja jooksul taga otsitakse, siis jääbki aegumine murduks, j. o. süüdlane ei saa nuhtlusest wabaks, kui ta kätte saadakse ja kohtu alla antakse.

Tihhti juhtub, et uurimine wõrdlemisi tähtsuseta asjades kaua kestab. Kogutakse süüdistusmaterjali, loodetakse weel juurde muretseda — ja asi ei liigu paigastki. Niisugune pikaldane asjakäik ei luba kohtu siiski mitte aegumiseeadust tarwitusele wõtta.

Niisugused on tingimised, mis aegumise ära määravad. Nagu näha, lähewad nad kodanlise õiguse aegumisingimistest palju lahku. Sedasama lahkuminekut näeme ka aegumise tähtaegades. Iiwil-õiguses maksab üleüldiselt 10-aastane aegumine, ainult mõnes asjas, nagu lahjutasu nõudmistes raudteede wastu, maksawad palju lühemad tähtajad.

Kuritegude aegumise tähtajad on järgmised. Ülewal nimetamine juba kümne-aastast aegumist nendes kuritegudes, mille eest sunnitöö ehk asumisele saatmine ähwardab.

Mida vähem nuhtlus teatud teo eest on määratud, seda lühem on ka aegumise tähtaeg.

Kuriteod, mille eest seadus wangirooduga ühes kõi-
fide iseäraliste õiguste ja eesõiguste kaotamisega nuht-
leb, aeguvad kahetja aastaga. Kuriteod, mida peale wan-
gistuse ka veel õiguste kaotamisega nuheldakse, aeguvad
viie aastaga. Niisamaõiguse tähtaeg maksab ka kuri-
tegude kohta, mida kindlusewangistusega nuheldakse. Sel-
seiswast aegumisest läheb ta ainult selles tükis lahku,
et wangistuse korral ainult siis viie-aastane tähtaeg
maksew on, kui wangistus õiguste kätendamisega ühen-
duses seisab. Kindlusewangistuse kohta maksab ta aga
igal juhtumisel.

Kui seadus kuriteo eest ainult wangistuse määrab,
ilma õiguste kaotamiseta, siis aegub kuritegu kahe aas-
taga. Vähemad süüteod, mida arestiga, rahatrahwiga,
noomitusega j. m. j. nuheldakse, aeguvad kuue kuuga.

Peale nimetatud tähtaegade rea on veel mõned
spetsiaal-tähtajad, näit. wastutusele wõtmine teadusliku
wõi kunstilöö autori-õiguste rikkumise korral; see wõib
ainult kahe aasta jooksul sündida, ehk kui süüdistaja
väljamaal elab, nelja aasta jooksul. Teistel spetsiaal-
tähtaegadel pole suuremat tähtsust.

Rahukohtu alla käiwate süütegude asjus on aegumise
tingimised umbes needsamad. Rahukohtu nuhtlusesea-
duse 21. par. määrab need tingimised järgmiselt ära:
Süüdlased saawad nuhtlusest wabaks, kui wargus, pettus
ja wõõra wara omandamine kahe aasta jooksul, metja-
häwitamine aasta jooksul, teised süüteod kuue kuu jooksul
nende kordasaatmise ajast rahukohtuniku ega politseile
üles pole antud, ehk kui nendesamade tähtaegade jooksul
nendes asjades mingisugust järelekuulamist pole olnud.

Mõte on umbes seesama, mis üleüldise nuhtluseseaduse
158 par. oma: aegumine wabastab ainult siis nuhtlusest,
kui asi awalikuks pole tulnud ehk, kuigi ta awalikuks on
saanud, süüdistus süüdlase wastu pole silitud.

Misõigused on aegumise tagajärjed? Misõigustes
süüteo-asjades, mis ainult era-süüdistusel ette wõetakse,

wõtab kohus aegumisekõsimuse ainult siis harutamise alla, kui süüdistatav seda nõuab. Võetakse näit. keegi laimamise pärast wastutusele, kui laimamisest juba kuus kuud möödas on, siis on kohtunik süüdistatava nõudmise peale sunnitud asja ära lõpetama. Kuritegude asjas, mis kohtuõimude ehk politsei algatusel ette võetakse, võib kohus aegumisekõsimust ise üles võtta ja kui ta leiab, et teatud aeg seaduslikkudel tingimistel kuriteo tõrdasaatmisest mööda on läinud, asja ära lõpetada.

Tihti tuleb ette, et inimene ühe kuriteo eest wastutusele võetakse, aga pärast teises teos süüdlaseks mõistetakse. Kedagi süüdistatakse näit. meelega tapmises; ta võetakse alles aasta pärast wastutusele. Kohtus tuleb awalikuks, et tapmine mitte meelega ei sündinud, et see ettevaatamatuse tagajärg oli. Meelega tapmine ei olnud aastaga mitte aegunud. Uga ettevaatamatuse pärast tõrdasaadetud surmamise eest võib kohus ainult aresti mõista. Sellega on siis see tegu aegunud ja süüdlane saab nuhtlusest wabaks.

Täieste ilma tagajärgedeta ei jää wastutuselewõtmine mitte, kuigi süüdlane aegumise põhjal nuhtlusest wabastatakse. Siis on ikkagi kohtu ja uurimise all olnud, ja mitmesugused walimiseaadused jätawad niisugused isikud walimiseõigusest ilma. Riigiwolikogu walimiseaaduse 10. par. teeb seda järgmiselt: Kes kuritegude asjus, millede eest õiguste kitsendamine ehk ametist tagandamine määratakse, warguse, pettuse, wõõra wara omandamise, warastatud ehk pettuse läbi saadud asjade wastuwõtmise ehk liiakasuwõtmise pärast kohtu ehk uurimise all on olnud, kui nad kohtu poolt wabaks ei ole mõistetud, kuigi nad aegumise põhjal nuhtlusest wabaks on saanud... jääwad ilma walimise-õigusest. Umbes niisamasugused kitsendused maksawad ka linna- ja semstwowalimiste seaduste s. Wenemaal on õiguste kitsendamine eluaegne, õigusi võib ainult kõigetõrgema käsul tagasi saada. Sellepärast on tähendatud walimise-õiguse kitsendused niisamuti eluaegsed.

Kagu näha, on aegumise põhjal wabanemine kaunis

raskendatud. Tähtajad ei ole vähemate kuritegude juhtumistel küll mitte väga pikad, aga aegumise tingimised on niisugused, et aegumist kerge on murda. Uurimise algamine teeb kuriteo seaduse mõttes awalikuks, uurimise teatud isiku vastu juhtimine teeb ka süüdlase seaduse mõttes awalikuks. Wiimane asjaolu võtab isikul, kes kord kriminaalseadusega vastolusse on juhtunud, wiimase lootuse aegumise põhjal nuhtlusest wabaks saada. Selge on, et süüdlane ennast ikka peidus peab hoidma, kuigi tal kõige vähemat kaldumust pole ametipoolest kurjategijaks saada. Rasked aegumise tingimised sunnivad teda just sellele teele, kuhu ta kord, võib olla, ainult juhtumise kombel oli sattunud.

Toimetuse kirjakaft.

Küsim. 71. Kedagi süüdistati hobusewarguses ja wõeti ühes teistega wangi. Enne kohtuotsust põgenes ta wangi-majast ära. Teistele mõisteti $3\frac{1}{2}$ aastat wangiroodu. Millal aegub süü ära? $3\frac{1}{2}$ aastat on juba kõrwale hoitud. Kas võib manifestist armu loota ja kas saaks palwekirjaga Keisri-herralt või kohtuministeriumilt armu paluda?

Wastus: Hobusewarguses süüdistamine aegub 8 aasta jooksul ära, wangimajast põgenemise süü ka 8 aasta jooksul. Peaks aga ringkirjaga taga otsitama, siis seisab aegumine ja ei aegu. Manifesti alla käib see, mis manifest ise oma alla määrab. Keisri-herralt võib ainult siis armu paluda, kui kohtuotsus tehtud.

Küsim. 72. Kas võib perekonna-õhtutel (rahwajuu simmanitel), kus sisseminet hinnata on, tšensuri poolt lubatud näitemängusid ilma sellekohase loata mängida? Kus annab seadus selleks lahedama wõimaluse: wäljas, seltsimajas või talus?

Wastus: Perekonna-õhtuks peab seadus niisugust pidu, kuhu tuntud isikud loflu tulnud. Selleks seaduse järele luba waja ei ole. Võib aga olla, et Liwimaa kuberner selles asjas sunduslikud määrused wälja on andnud. Siis tuleb nende järele käia.

Küsim. 73. R. walla hooned, magasiit, wallamaja ja loolimaja ühes kõrwaliste hoonetega, asuwad juba nende

algusest saadit mõisa maa peal. Koolil oli waremalt ka põld, mis mõisa käes oli ja mille eest mõisnik iga aasta wallale 40 rbl. maksis. Wallal ei ole maade kohta mõisaga mingit kirjalikku lepingut ja kui lewadel senine omanik ära luri, läksid walla saaditud uue omaniku juurde, et senti ajani saadud koolimaa-rendiraha üle rääkida. Uga herra jättis raha maksmata ja teadustas, et wald oma hooned mõisa maa pealt ära peab koristama. Pärast saatis ta wallawalitsusele kirjaliku nõudmise, et walla hooned olgu tulewa aasta 23. aprilliks mõisa maa pealt ära koristatud ja maa mõisale kätte antud. Kudas waatab seadus niisuguse nõudmise peale ja missugune õigus on wallal maa üle, kus walla hooned juba mitukümmend aastat peal asuwad, mille kohta aga kirjalikku lepingut ei ole. H. M.

Wastus: Mõisaomanik on selle maa nähtawaste wallamaja ja kooli alla andnud, nagu seadus wallamaja kohta soowitab, koolimaja kohta Riikimaal ka soowitab, Eesti maal aga käsib anda. Sellega andis tema siis maa walla omanduseks ja see jäi ainult kirjalikult maha kirjutamata. Seda maad on wald ka kui omanik tarwitanud ja ka mõisnik on selle maa walla omanduseks tunnistanud, kui ta renti maksis. Mõisaomaniku pärija kohta on tema pärandaja kohustused makswad. Wald võib nüüd kahte teed tarwitada: kas annab nõudmise ringkonnakohtusse, et see selle maa krepostis tema nime peale kirjutaks, sest wald on seda maad üle kümne aasta omanikuna oma käes pidanud ja seega on see maa walla omaks aegunud; ehk jälle, kui mõisaomanik renti ei maksnud ja maa omaks wõtab, siis võib wald rifutud waldamise (владение) jalgaleseadumise nõudmise ka rahukohtunikule sisse anda ja siis peab mõisnik ringkonnakohtusse kaebama, kui ta maa oma omanduseks tahab lasta tunnistada.

Rüsim. 74. Kas on seaduses ära määratud, et Eesti maa wallakoolide frunt 2 wakamaad suur peab olema, nõnda tudas paljudel koolidel seda on?

Wastus: Niisugust määrust ei ole seaduses meie teada mitte olemas. Eesti maal peab koolikõpetaja wallas, kus üle 500 hinge on, vähemalt 100 rbl. palka saama, kas rahas wõi maa sissetulekus. Iga 100 hinge pealt üle 500 arwatakse 10 rbl. juurde.

Rüsim. 75. Koht on minu naise nimel. Wald nõuab wallamaksu meie mõlemate käest — minul ja naiselt. Naise käest sel põhjusel, et tema nime peal koht on. Mina arwan, et sellest oleks küll, kui mina üksi maksaksin. Kas on wallal õigus meie mõlemi, minu ja naise, käest wallamaksu nõuda? Kas tuleb komisjarile kaebamisest midagi wälja?

Wastus: Wallamafitud jaotab wallawolikogu ära. Oma jaotamise aluse walmimises on tal wabadus. Niiviisi on tal siis õigus ka Teie naist maksma sundida. Teie arwate sellest küllalt olewat, kui Teie üksi maksaksite. Mis-pärast peab siis Teie naine, talukoja omanik, maksust püü olema, kui iga 14-aastast last maksu alla wõib panna ja harilikult ka pandakse. Kui Teie selles asjas wallawo-likogu otsusega rahul ei ole, siis peate kahe nädala jooksul peale otust komisjarile kaebama. Minu arwamise jä-rele ei tule sellest midagi wälja.

Küsim. 76. Mina wõtsin ühe lapse 4-aastaselt oma nime peale, kes juba ennem minu kaswatada oli. Kas pean ma nüüd seda last üksi kaswatama wõi wõin ka lapse lihase wanema käest abi nõuda?

Wastus: Kui Teie oma nime peale wõtmist seadus-likult olete toimetanud, siis on laps Teie seaduslik laps ja oma last peab igaüks ise kaswatama.

Küsim. 77. Minu soo=heinamaa raja jooksleb naab-rimeeste heinamaade wastu. Raja pealt läib kraaw, mille mõis on lastnud kaewata, mis aga nüüd ära on umis-tanud. Kraawi maa on naabrimeeste frundi sisse mõõ-detud. Naabrimehed on hakanud nüüd oma heinamaad kuniwaks lastma ja lastewad mitmest kohast minu heinamaale wett, nii et ma igale kraawile kraawi wastu ei jõua kaewata. Palun wastata, kas neil on selleks õigus wõi pea-wad nad mee mõisa kaewatud kraawi mõdda ära lastma.

Wastus: Kui naabrimehed oma kraawid Teie piiri kinni lastewad, siis on Teil nende wastu nõudmiseõigus. Kui aga kõik kraawid, niihästi mõisa kaewatud kui ka naabrimeeste eneste kaewatud, naabrimeeste oma fruntides on, siis ei saa Teie neile midagi parata, kui Teie ei saa tõendada, et nad Teile tahju tahawad teha.

Küsim. 78. Kas on kohtul luba tunnistajat wannet wanduma sundida, kui tunnistaja seda ei taha? Kas on selle eest trahwi, kui tunnistaja ei wanneru?

Wastus: Seaduses ei ole sellekohast karistust, kui tunnistaja wannet ei wanneru. Iga rohkem kaldub kohtu-praktika sinnapoole, et niisugusel korral tunnistajalt püha-lik töötus wõetakse.

Küsim. 79. Palun juhatus, kuidas pean ma omale püssi luba muretsema. Olen talu sulane, täte=aline. Prae-gu elan oma kreisist wäljas. Ühesti asjas pole ma efsnud.

Wastus: Andke selle kreisi ülemale, kus kreisis elate, sellekohane palwekirri sisse ühes seletusega, mispärast Teil püssi waja oleks. Palwekirjale lisage ka 75-kop. tempel-martti puurde.

Küsim. 80. Kas on seltsil tarwis iga lord üleüldistest koosolekuteft politseile teatada?

Wastus: Seaduse järele ei ole, sest seltsiliikmete koosolekud loetakse kinniseks koosolekuks ja kinnistest koosolekuteft ei ole waja teada anda. Tegelikult wõib aga asi teha olla. Kuberneridel on sundusliikude määruste andmise õigus. Kui nad on sundusliku määruse andnud, et seltsi koosolekust tuleb teatada, siis peab teatama. Mõisugused määrused selles asjas Siwimaal maffawad, ei ole meil mitte teada.

Küsim. 81. Kas wõiwad eestseisuse-liikmed seltsi üleüldisel koosolekul koosoleku juhatajaks ja kirjatoimetajaks olla?

Wastus: Seadus seda ei keela. See küsimus tuleb selle järele otsustada, kas see seltsi põhjustirjas keelatud on või ei.

Küsim. 82. Kas on seltsil tarwis iga aasta peale eestseisuseliikmete walmist eestseisuse-liikmete nimekirja politseisse saata ja kas see ta margimaksu alla läheb?

Wastus: Seaduse järele on waja igast eestseisuse koosseisu muutuseft politseile teatada. Selle wastu eßimine on ühes kodumaa seltsis wormiliku põhjuse andnud seltsi kinni panna. Seaduse järele ei ole politseil õigus niisuguse teadaandmise pealt margimaksu nõuda.

Küsim. 83. Mind trahwiti 1901. a. ringkonnaõhtu poolt kahe kuu wangistuse ja iseäralikkude õiguste kaotamjega. Mõisugused on need iseäralikud õigused? Kas tahtab nende kaotamine kaubandusliht ettewõtet ja mõne seltsi liikmeks astumist? Kas on võimalik neid õigusi tagasi saada?

Wastus: Teie küsimisest on aru saada, et Teie kõik iseäralikud õigused olete kaotanud, ja mitte ainult mõned. Kõigi iseäralikkude õiguste ärawõtmisega käiwad järgmised kitsendused kaasas: 1) autiitlite (nime)de), mõisnikuseisuse, aukraadide (членов) ja kõigi aumärkide kaotamine; 2) õiguse kaotamine riigi wõi ühiskondlisesse teenistusesse astuda; 3) õiguse kaotamine kaupluse peale patenti wõtta ehk end gibdesse sisse kirjutada lasta; 4) õiguse kaotamine lepingute ja aktide tegemise juures kui ta lohtus tsiwil-asjades tunnistajaks olla. Kohus wõib aga oma äranägemise järele siiski üle kuulata; 5) õiguse kaotamine wahelohtunikkus olla; 6) hooletandjaks ehk eestkostjaks hakata; 7) kellegt wolimitus hehta. Mõisnikud kaotawad mõisate waldamise õiguse. Omawalitsuse-asutustes ei ole kaasawalmise-õigust. Politseil ülewalwuse all olemine kahe aasta jooksul peale wangist wabatsaamist, misjuures selle aja jooksul kubermangulinnades,

pealinnades, kindlustes jne. ei tohi elada. Nagu jün üles-
loetud kaotustest näete, ei ole Teil kaupluse awamise õi-
gust mitte olemas. Vihtsaks seltsiliikmeks võite olla. õi-
gused võite armupalumise teel tagasi saada, kui Teil wana
kaelakohtu-seaduse järele mõisteti, kui uue järele, siis wite
aasta jooksul pärast wabaksjaamist.

Küsim. 84. Kas on naise, kui ta üle kümne aasta
kõlwatut elu on elanud ja tal väljaspool abielu lapsi on,
mehe waranduse peale pärimise-õigus? Kui niisugune kõl-
watu eluwiiisiga naine wallale kulu teeb, kas peab mehe
warandus wastutama?

Wastus: Kõlwatu elu elamiste ei wõta mitte naiselt
õigust ära mehelt warandust pärida. Meie Talupoja-õiguse
järele on mehe ja naise warandus ühine, siis kui nad enne
abieluse-astumist selle wastu käimat lepingut pole teinud,
ja sellepärast wastab kulude eest ka nende ühine warandus.

Küsim. 85. Minul on maja ja westi teise maa peal.
Wana peremees müüs koha teisele ära. Uus peremees on
koha ühes minu warandusega põllupanta pantinud. Kas
on mul õigus oma warandust tema maa pealt ära wõia?
Kas wõin ma wana peremehe käest selle heaks kahjutasu
nõuda, et koha pealt ära pean kolima, ja kuhu pean kaebama?

Wastus: Maja on maa pärast. Maa on aga uue
peremehe omandus. Oma warandust wõib ta aga kuhu
tahes pantida. Ära wõia Teile oma majasid ei saa. Meeldse
pole Teil uue peremehe wastu mingisuguseid nõudmisi, kui
Teie rendileping kreposterimata on, nagu Teile küsimisest
paistab. Wanalt võite kahjutasu nõuda. Kohtu peate
summa suuruse järele walima: alla saja — wallakohtus,
sajast kuni wiesajani — rahukohtus, üle selle — ring-
konnakohtus.

Küsim. 86. Kuid kaugel wõib westi postmaanteest ja
kriikust olla?

Wastus: Selle kohta pole seaduses määrusi.

Küsim. 87. Minul on mõisast koht rendi peal. See
koht läks müügi teel wõõra kätte. Kas on minul õigus
veale koha harilikku tasuraha (üh-e-aastase rendi) weel wil-
japuu-aria eest, mis mina olen asutanud, tasu nõuda? Kuid
on, kas siis mõisa wõib uue peremehe käest?

Wastus: Uue peremehe wastu ei ole Teil mingisug-
useid nõudmisi. Ka mõisa käest saate puu-aria eest waewalt
midagi nõuda, sest see aed tehtakse uhkuseasjaks.

Küsim. 88. Mõis kuulutas koha peale uue rendi; mina
ei läinud kuue nädala jooksul tagasi kauplema. Kuid rent-

nifku ega ostjat ei tulnud, ja nüüd tahan mina uue rendiga tagasi võtta, aga mõis ei anna. Kas on minul võimalik seaduse teel koha peale õigust nõuda?

Wastus: Teie küsimises on jutt uuest rendist ja müüa-pakkumisest. Kui mõisnik müüa pakkus ja Teie oma eesõiguslike aja mööda lastsite, uut ostjat aga ei tulnud, siis on Teil õigus kuue nädala jooksul enne jüriväeva kohta omale osta. Pakkus mõisnik ta aga uuele rendile ja lastsite Teie oma eesõiguslike aja mööda, siis ei ole Teil enam nõudmise õigust.

Küsim. 89. Minul on elumaja ja kõrvalised hooned oma tulul üles ehitatud, ainult palgid on mõisa poolt antud. Nüüd, kui kohad müügi alla läksid, teatati, et hooned kõik mõisa on, mida ma maaga ühes mõisalt pean ostma. Lõenduseks, et muu materjal peale palkide minu oma on, nõuab mõisnik tunnistust, mida aga mulle peale hoonete ehitamise mõisa poolt mitte ei antud. Kas võib sin midagi nõuda? Kas aitavad selle juures suusõnalised tunnistused? Kuhu peab nõudmise sisse andma?

Wastus: Teie ehitused tulevad tarvikkude tulude hulka lugeda, mille mõisnik Teile ära peaks tasuma. Kas suusõnalisest tunnistusest küll on, see on vaieldaw asi, igaüks tahes võib aga katsuda, sest lootusetu ei ole see mitte. Nõudmine tuleb sisse anda kas rahukohtusse (kui alla 500) või ringkonnakohtusse (kui üle 500).

Küsim. 90. Mina üürisin majaperemehelt poeruumid ilma sisseseadeta. Mina tegin seinte külge riulid, letid ja muud tarvidused. Kuid ärakolimise puhul nõuab majaperemees nüüd, et kõik selle sisseseade, mis seinte külges on, ilma temalt tasu saamata sinna pean jätma.

Wastus: Teil on õigus peremehe käest tasu nõuda.

Küsim. 91. Ma kaewan naabri ja oma piiri peale kraavi. Kas võib piirikivi ära heita või paigalt tõsta?

Wastus: Piirimärkide hävitamise või paigalt tõstmise eest on kaelaõhtuline karistus seaduses ära nähtud.

Küsim. 92. Kas võib Gestimaal testamenti seaduslikult ära kinnitada, enne kui pärijad kõik tätealseteks saavad? Kui on, mil tingimisel ja kelle juures peab kinnitama?

Wastus: Maaalised võivad testamenti oma hoolekandjate läbi kinnitada lasta. Kui pärandaja walla piirides elas, siis tuleb wallakohtus kinnitada, kui linnas siis rahukohtus ehk ringkonnakohtus. Esimeses, kui liikumata alla 500 rubla; ringkonnakohtus, kui warandus liikumata ehk ka liikum, aga üle 500 rbl.

Küsim. 93. Mina elan U. walla põhjapoolsel küljel. Külamehed on minu raja peale kiwa wedanud ja teewad

mulle sellega kahju. Kas wõin sundida neid ära wedama ja kuhu pean nõudmise sisse andma?

Wastus: Kui kiwide sinnawedamisest weel aastat täis pole, siis wallakohtusse. Kui aasta möödab, siis ringkonnakohtusse.

Rüsim. 94. Mina tegin ühe taluomaniku maa peale wäitse maja. Leping kirjutati 300 rubla wäärtuses tempelpaberile. Nüüd ei taha omanik wallakohtu juurde tulla lepingut kinnitama. Kudas saan ma teda selleks sundida?

Wastus: Teie küsimisest wõib aru saada, et Teie alles ejalgne leping on tehtud. Kui omanik nüüd wormi- list lepingut ei taha teha, siis peate teda selleks kohtu teel sundima. Selleks peate juuisonal asjatundja poole pöörama.

Rüsim. 95. Liitwimaal tegid isa ja poeg iseoma wahel mõisniku käest talukoha ostmiseks järgmise juuisonaliku lepingu: isa ostab oma nime peale esimese poole kohta ja poeg teise poole; et pojalt raha ei olnud, siis andis isa omawahel pojale 300 rubla kohaostmise eelmaksuts, mille poeg ise mõisnikule ära maksis. Isa ja poja waheline leping on krepostijaostkonda sisse kirjutamata. Nüüd aga tawitab isa, et poeg küllalt hästi tema wastu oma poja kohuseid ei täida ja tahab pojalt nimetatud poole talu ostuõigust omale tagasi nõuda. Isa on oma eluaja selle talu rentniis olnud. Balun seletust, kas isal on õigus seda talukohaõigust omale tagasi nõuda?

Wastus: Teie küsimisest ei ole aru saada, kas poeg ja isa on mõlemad krepostisse omanikkudeks kinnitatud wõi on nendest ainult üks sellena krepostiraamatusse sisse märgitud. Kui isa üksi on, siis pole tal enam waja midagi nõuda, peale 300 rubla. On nad aga lahesei omanikud, siis on lugu järgmine: nõudmisesjutt wõib ainult antud 300 rubla kohta läia. Poole koha wäärtuse, mis üle 300 rubla, on poeg omale ostrnud ja on nüüd arwatawaste mõisnikule wõlgu, nipalju kui selle poole koha wäärtus suur. Seda ei ole tema siis mitte isa käest saanud ja sellepärast et saa isa seda ka mitte nõuda. Isa käest on poeg 300 rubla saanud: kas laenuks wõi kingituseks. Laenu wõib alati tagasi nõuda, kingitust aga ainult siis, kui kingituseaaja tawamata on. 300-rublaline nõudmine tuleb rahukohtusse sisse anda. See asjaolu, et isa eluag rentniis olnud, ei tähenda midagi. On aga poeg üksi krepostiraamatusse üles märgitud kui omanik, siis on isal ka ainult 300 rubla kohta nõudmised, kui tal mitte kindlaid tõendusid ei ole, et tema poole kohta pidi saama. On tal neid, siis wõib ta lepingu täitmisest nõuda.

Rüsim. 96. Kelle ülewaatus ja wõtmu alla käiwad walla-ametnikud, kas politsei wõi komisjari wõtmu alla ja kui suure trahwi wõib neile politsei wõi komisjar määrata?

Wastus: Politiciasjades käiwad wallawanemad ja nende abid freispolitsei ülewaatusse alla. Rõigis teistes asjades on walla-ametnikkude otsekoheks ülemaks talurahwa-asjade komisjar. Walla-ametnikkude tegewise peale tuleb komisjarile kahe nädala jooksul kaebada, sellest päewast arwates, kui see tegu, mille peale kaebatakse, kaebajale teatawaks sai. Komisjari otsuse peale wõib kubermangu-asjade komisjoni kaebada ja sealst walitsewasse senatisse, teise departemangu. Komisjar wõib walla-ametnikku wäliste eeskirjade eest ametiasjus iseseiswalt trahwida. Tal on õigus järgmist nuhtlust peale panna: tähendust teha, noomitust anda, kuni wite rüblani trahwida ehk aresti mõista kuni seitsme päewani. Raskemate eeskirjade juures tagandatakse walla-ametnikud ametist ja antakse seaduslikel alusel kohtu kätte.

Rüsim. 97. Misugune tähtsus on weksli protestirimisel? Kas wõib ilma protestita ka wastutajate käest nõuda? Misuguse aja jooksul wõib protestitud weksli põhjal nõuda?

Wastus: Weksli protestirimisel on järgmised tagajärjed: niisuguse weksli põhjal wõib peale maksmata jäänud weksli summa weel 1) 6 protsenti sellest summast maksutermiist arwates; 2) protesti kulud ja 3) weerand protsenti termest maksmata jäänud summast nõuda. Pro testi läbi jääwad kõik wastutajad ja pealekirjutajad ühe aasta jooksul wastutawaks. Protestimata jätmise korral wabanewad nad wastutusest kohe. Weksli põhjal wõib wite aasta jooksul maksutähtjast arwates nõuda.

Rüsim. 98. Mitmes lohas sunnitakse hooneid kubermangu tulefinnituse-kassasse üles wõtma ja nõutakse maksud sunduslikult sisse. Kas on talunikud lohustatud oma hooneid sellesse kassasse üles wõtma? Kas on see niisama tasulit kui eraseltjidesse üleswõtmine? Kas oleks wõimalik eraseltjisi kinnitada?

Wastus: Kõik kreisi piirides olewad hooned, mis talupoegade omad on, peawad kubermangu tulefinnituse-kassas kinnitatud olema. Uga sunduslikult kinnitamiseft wabastatakse hooned, mis mujal kinnitatud on. Kuid kinnituse summa ei tohi wähem olla kui silemist asjade ministri poolt mitmesuguste hoonete kohta määratud on.

Küsim. 99. Kas on võimalik ostulepingust taganeda? Mis sugustel tingimistel?

Vastus: Ühekülgne lahtiütlemine ostulepingust on seaduse järelle võimalik, kuigi teine pool oma kohustusi ei täida. Ühe poole nõudmisel võib leping tühjaks tunnistatud saada: 1) kui leping pettuse abil on tehtud; 2) kui üks pool liig suurt kahju saab. Seaduse mõttes tähendab see seda juhtumist, kui asi alla poole ostuhinnast väärt on ehk kui hind alla poole asjade väärtusest on. Võimastel juhtumistel võib müüja hinda alandada ja selle läbi takistada ostjat lepingust taganeda. Kui käsiraha on antud, aga pooled veel mitte lahku ei ole läinud, siis võib käsiraha tagasi nõuda ehk pakkuda ja lepingu sellega tühjaks teha. Kui leping ühelt poolt on, siis võib temast käsiraha kaotamisega taganeda. Teie küsimine on nii üleüldine, et võimalik on tema peale kõiki võimalikke vastuseid anda.

Küsim. 100. Etan Lagedil. Minule saadeti kaart, millel minu kohta teotaw pilt peal oli. Mis pean ma selle saajaga tegema? Käefiri on tuntud. Kuhu pean kaebama ja kui palju trahvi võib see isik saada?

Vastus: Riisuguse kaardi saatmine on Teie teotamine. Kui süüdlane wallakõige on, s. o. talupojaseisusest, siis tuleb wallakõhtusse süüdlase elukohta järelle kaebtus sisse anda. Nuhklus selle eest võib olla kuni 20 päewa aresti. On aga süüdlane teisest seisusest, siis tuleb kaebtus rahukõhtusse anda. Nuhklus — kuni 15 päewa.

Küsim. 101. Kas võib mees oma juurest ära jooksnud naist niikaua ilma passita pidada, kui lahutamise palwe täitmisel leiab?

Vastus: Naine ei või meest sundida eraldi passi wälja anda lubama. Niikaua kui mees ja naine lahutatud ei ole, on naine sunnitud ilma passita elama, kui mees luba ei anna naisele passi wälja anda.

Küsim. 102. Kas on luba wallakõitmeid trahwida, kui nad riigiwolikogu walijameeste wolinikkude walimisele ei lähe?
„Uja“ lugeja nr. 5886.

Vastus: Et üleüldise täiskogu koosolekule mitteilmumise pärast trahwida võib, siis võib ka riigiwolikogu walijameeste wolinikkude walimisele mitteilmumise eest trahwida — ühe rublaga ehk kahepäewase arestiga.

Küsim. 103. Palun teatada, kas on omanikul õigus rendile antud hooneid enne rendiaja lõppu ära lõhkuda või ära wadada. Minul on Samburi kreisis wesiwesti ühes juuresolewate majadega rendil. Majad olid minul faks aastat

tarwitada. 1. aprillil 1911. a. lastis omanik ühe minule tarwiliku maja ära wedada. „Uja“ lugeja 1453.

Wastus: Kui rendilepingus mingisugust erandit mõne hoone kohta ei ole tehtud, s. o. kui ainult öeldud on, et maa ühes hoonetega rendile antakse, siis on Teil õigus kahjutasu nõuda. Muudugi peate Teie selgeks tegema, et hoone Teile tarwilik oli ja et Teie kahju saite.

Küsim. 104. 24. aug. s. a. on Pärnu-Tallinna raudtee Wõhma jaamast tapetud wärsked sead Tallinna saatmiseks peale pandud. Ametnikkude süü läbi on wagan alles 26. aug. s. a. jõudnud, kuna ta juba 25. aug. hommikul s. a. oleks pidanud jõudma. Siljatsjäärise läbi on liha halwaks läinud. Kas on kahjusajal õigus raudteewalitsuselt kahjutasu nõuda? Kuidas seda nõuda?

„Päewalehe“ lugeja 2848.

Wastus: Teil on õigus kahjutasu nõuda. Et aga seda, kuidas nõuda, mitte terge seletada ei ole, peate selles asjas adwokaadi poole pöörama.

Küsim. 105. Mõne aasta eest pani mõisaomanik temalt renditud talukohale ilma seadusliku ülesütlemiseta 40 rbl. renti juurde. Palun teatada: 1) kas seadus lubab seda lisarenti tagasi nõuda? 2) kas see nõudmine ka aegub ja 3) kas see nõudmiseõigus ka poja kätte üle läheb, kui ta ka järele talu pidajaks hakkab? Talunik.

Wastus: Olgugi et mõisnik ilma ülesütlemiseta renti juurde pani, aga rentnik leppis sellega — ta maksis kõrgendatud renti — sellepärast on wõimata lepingut, mida mõlemad pooled torra juba täitma on hakanud, tühjaks teha ja lisarenti tagasi nõuda.

Küsim. 106. Kelle omaks seletab seadus ehitused, mis talurentnik talukoha peale on ehitatud? Mõisaherra poolt on ehitamiseks luba antud. Walgid on talu oma metsast raiutud.

Wastus: Seaduse järele on kõik ehitused, mis rentnik mõisaomaniku loaga talukoha peale on ehitatud, mõisniku omandus. Talurentnik võib nende ehituste eest ainult tasu nõuda.